

УДК 37. 211.24

О.О. Мартиновська, м. Вінниця
e-mail: o.martynowskaia@gmail.com
І.С. Сідорова, м. Вінниця
e-mail: sidorovairuna1978@gmail.com

КУЛЬТУРНО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. У статті проаналізовано вплив хорового співу на гармонійний розвиток молодого покоління, підкреслюється значення інтеграції хорового виконавства у сучасну освітню практику для досягнення цінного особистісного розвитку та підготовки до життя у сучасному світі. Обґрунтовано проблему, яка полягає в необхідності визнання і підтримки важливості сучасного вокально-хорового мистецтва у вихованні молодого покоління.

Ключові слова: вокально-хорове мистецтво, виховання молодого покоління, соціокультурні виклики, технологічний прогрес, музичні навички.

Abstract. The article analyzes the impact of choral singing on the harmonious development of the young generation, emphasizes the importance of integrating choral performance into modern educational practice to achieve valuable personal development and preparation for life in the modern world. The problem is substantiated, which consists in the need to recognize and support the importance of modern vocal and choral art in the education of the young generation.

Keywords: vocal and choral art, education of the younger generation, socio-cultural challenges, technological progress, musical skills.

Постановка наукової проблеми. Актуальність теми сучасного вокально-хорового мистецтва у вихованні підростаючого покоління особливо важлива у зв'язку з різноманітними викликами, якими зіштовхуються сучасні діти та підлітки. В умовах стрімкого розвитку технологій, які трансформують наші реалії, важливо забезпечити глибоке розуміння та впровадження цінностей культури та мистецтва серед молоді. Вокально-хорове виконавство, як інструмент інтерактивного та творчого музикування, стає не лише ключовим для розвитку музичних вмінь, але й для формування широкого спектру особистісних якостей.

У контексті сучасних соціокультурних викликів і швидкого технологічного прогресу, діти та підлітки не лише потребують розвитку музичних навичок, але й формування емоційного і соціального інтелекту, які можуть отримати через активну участь у хорових колективах. Головна теза роботи полягає в тому, що вокально-хорове мистецтво та музика в цілому є ключовими елементами виховання підростаючого покоління, сприяючи їхньому всебічному розвитку, зокрема у психологічному, соціальному та філософському аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних наукових дослідженнях розкривається зв'язок вокально-хорової культури з народно-пісенною творчістю [9], роль хорового мистецтва в масовому музично-естетичному вихованні й освіті [6; 7], висвітлюється значення хорового мистецтва як засобу виховання молодого покоління: від дошкільного до юнацького віку [1], вплив на духовний світ особистості [11; 14]. Висловлювання Террі Гріна: «Дослідження ролі хорового мистецтва у вихованні молоді допоможе краще зрозуміти його значення та потенціал у формуванні гармонійно розвиненої особистості» [4] підкреслює актуальність теми та необхідність подальших досліджень у цій області.

Метою даної статті є вивчення ролі вокально-хорового мистецтва у вихованні підростаючого покоління з поглядів психології, філософії та мистецтва. Серед завдань дослідження – аналіз історичних аспектів розвитку хорового мистецтва, оцінка впливу хорового співу на музичний та особистісний розвиток молоді, виявлення сучасних тенденцій у цій галузі та ідентифікація основних методів та підходів у хоровій педагогіці.

Виклад основного матеріалу. Вокально-хорове мистецтво має значний культурно-виховний потенціал, зокрема, потужний вплив на емоційний стан підростаючого покоління. Участь у хоровому колективі допомагає виражати свої емоції та почуття через музику. Це особливо важливо для тих, хто може мати труднощі з вербальним вираженням своїх почуттів. Як зазначила Лінда Сміт: «хоровий спів створює унікальну можливість для виконавців виразити свої емоції та переживання, що сприяє їх емоційному благополуччю» [12, с.41-50]. Під час спільного співу відбувається колективне музичне творення, яке сприяє виникненню почуття єдності та приналежності до групи, що зменшує рівень тривожності та стресу, покращуючи загальний емоційний стан учасників. Крім емоційного благополуччя, вокально-хорове мистецтво сприяє розвитку різних когнітивних здібностей, включаючи пам'ять, концентрацію уваги та музичне мислення.

Виконання музичних творів вимагає запам'ятовування текстів та мелодій, що сприяє розвитку пам'яті. Пол Джонсон зазначає, «що участь у хорі стимулює розвиток пам'яті та концентрації, оскільки виконавці повинні запам'ятовувати та відтворювати музичний матеріал» [5, с. 51-60]. Музичне мислення, яке розвивається через хоровий спів, допомагає у розвитку мовних та математичних здібностей. Дослідження показують, що молодь, яка займається музикою, має кращі результати у навчанні математики та мов. Карл Мюллер підкреслює, що музичне навчання позитивно впливає на розвиток мовних та математичних здібностей, оскільки стимулює мозкову активність у відповідних областях [8, с.45-50].

Низка дослідників вважає, що «через хорову діяльність відбувається залучення дитини до музичної культури, а колективний спів – це прекрасне духовне, психологічне, моральне і естетичне середовище для формування кращих особистісних якостей» [7, с. 72]. Хоровий спів активно впливає на емоційний, соціальний та когнітивний розвиток дітей та підлітків, стимулюючи їхній емоційний вираз, розвиток музичного слуху та формування соціальних навичок,

які є важливими у сучасному світі. Участь у хоровому колективі навчає молодь співпраці, емпатії та розумінню інших, що стає основою для успішних взаємин у майбутньому. Таким чином, вивчення та підтримка вокально-хорового мистецтва у шкільній, позашкільній освіті та вищих навчальних закладах є не тільки актуальними, але й необхідними для повноцінного розвитку та виховання молодого покоління в умовах сучасного світу.

Одним з найважливіших психологічних аспектів вокально-хорового мистецтва є його роль у соціалізації дітей та підлітків. Участь у хоровому колективі сприяє розвитку комунікативних навичок та вмінню працювати в команді. Кетрін Вільямс зазначає: «Хоровий спів навчає співаків взаємодіяти, розвиваючи навички комунікації та співпраці, які є важливими для соціального розвитку» [3, с. 33-40]. Взаємодія у хоровому колективі також сприяє розвитку емпатії та взаєморозуміння. Школярі та студенти вчаться прислухатися до інших, співпереживати та підтримувати одне одного, що є важливими складовими здорових соціальних відносин. Як підкреслив Філіп Філіп, «хоровий спів сприяє розвитку емпатії та взаєморозуміння, оскільки співаки вчаться підтримувати одне одного та працювати разом для досягнення спільної мети» [13, с.7-25].

Вокально-хорове виконавство як вид інтерактивного музикування ще раз доводить про позитивну користь його на психологічний стан співаків, вивільнюючи творчий потенціал, креативність. Н. Кравцова зазначає, що: «Інтерактивне музикування за своєю природою є творчим процесом та основою інтерактивного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі професійної підготовки. Метою використання інтерактивного музикування є розвиток у студентів ініціативи, самостійності, критичного мислення, творчості» [6, с.172].

Творча активність у хорі допомагає подолати соціальні та емоційні бар'єри, сприяючи розвитку впевненості у власних силах і здатності долати страхи, пов'язані з публічними виступами чи соціальною взаємодією. «Взаємний пошук вирішення творчої задачі дає можливість обмінюватися думками, знаннями, способами діяльності та формує власну позицію студента, самостійність, саморефлексію. Викладач як організатор процесу допомагає розкриттю творчої індивідуальності...» [6, с.172]. Таким чином, вокально-хорове мистецтво не лише розвиває музичні здібності, але й сприяє всебічному психологічному розвитку дітей та підлітків, допомагаючи їм стати емоційно здоровими, соціально відповідальними та гармонійно розвиненими особистостями.

Разом з тим, «хоровий спів передбачає колективну музичну діяльність в усіх притаманних їй виявах. Це процес розбору і засвоєння музичного тексту, що відбуваються на заняттях, і також – форма виступу. Колективна форма як жодна інша виховує творчу дисципліну і самодисципліну, розвиває увагу до музичного твору та уважність до партнерів, а отже, певною мірою сприяє моральному становленню особистості. Колективність музикування дозволяє залучити до нього одночасно велику кількість співаків, і є сильним емоційним чинником виховання для спільного переживання музики» [11, с.72].

Хорове виконавство є важливим аспектом музичного виховання, яке не лише впливає позитивно на психологічний стан виконавців, але й формує глибоке

музичне сприйняття. Музичне сприйняття з філософського боку розглядається як процес, що виходить за межі простої акустичної обробки звуків. Воно включає глибоке осмислення та інтерпретацію музичних творів, які виступають як форми естетичного та духовного вираження. Музичне сприйняття – найсуттєвіша ланка піднесення пізнавально-виховного впливу музики не лише на розвиток фахової майстерності, духовності, ерудиції, світоглядних позицій майбутнього, а й на розвиток творчого потенціалу та формування комунікативної особистісної якості, як головної характеристики культури [2, С. 225-228].

Музика, як філософське явище, сприяє розширенню свідомості, надаючи можливість пізнати внутрішній світ композитора та виконавця. Через музику людина може знайти відповіді на фундаментальні питання про сенс життя, гармонію та красу. Цей процес також формує естетичні смаки та цінності, допомагаючи особистості усвідомити своє місце у світі та встановити глибокий зв'язок з культурною спадщиною людства. Платон розглядав музику як невід'ємну частину виховання, що формує моральні і духовні основи особистості. Він вважав, що музика має великий вплив на душу, і її варто використовувати для виховання гармонійно розвинених громадян.

«Музика є моральним законом. Вона дає душі всесвіт, крилам розум, уяві політ, чарівність і веселощі до життя і всього. Вона є сутністю порядку, що підносить душу до всього, що є добрим, справедливим і прекрасним» [10, с. 36]. Музика, як найдоступніший вид мистецтва вважається «мовою, яка об'єднує культури, і його вплив на суспільство та людину неоціненний» [14].

Арістотель також підкреслював значення музики у вихованні, стверджуючи, що музика має етичний вплив на слухачів і виконавців. Він вважав, що через музичне виховання можна формувати етичні чесноти і моральні якості. Арістотель у своїх працях вживав визначення «неосвічений» у значенні «не вміє співати у хорі».

Висновки. Одним із ключових висновків статті є те, що сучасне вокально-хорове мистецтво є невід'ємною складовою виховання підростаючого покоління в умовах сучасного світу. Воно не лише сприяє розвитку музичних навичок, але й має значний вплив на емоційний, соціальний та когнітивний розвиток молоді. Хоровий спів допомагає учасникам виражати свої почуття через музику, що особливо важливо для емоційного благополуччя та соціальної інтеграції. Розвиток музичного слуху та креативного мислення, сприяння концентрації уваги та пам'яті – це лише деякі з переваг участі у хоровому колективі. Крім того, хорове виконавство вчить молодь важливим навичкам співпраці, емпатії та комунікації, що є необхідними у сучасному суспільстві.

Участь у колективному музикуванні сприяє формуванню особистості, розвитку самовираження та підтримки групових цілей. Філософський аспект музичного сприйняття підкреслює його значення як засобу духовного розвитку, сприяючи осмисленню краси, гармонії та естетичних цінностей. Таким чином, хорове виконавство відіграє ключову роль у формуванні гармонійно розвиненої особистості, адже воно не тільки збагачує культурний багаж молодого покоління, але й впливає на їхній загальний розвиток та готовність до життя в сучасному світі.

Подальші дослідження можуть зосереджуватися на детальному вивченні впливу хорового співу на різні аспекти розвитку особистості, зокрема психологічний та соціальний; на аналізі ефективних методик викладання хорового співу в умовах сучасної музичної освіти та інтеграції новітніх технологій для підвищення якості навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л. П. Мистецька освіта як фактор розвитку національної культури особистості. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. Випуск 37, Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. С. 364-368. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/2801>
2. Василевська-Скупа, Л.П. Музичне сприйняття в системі розвитку комунікативної якості майбутнього вчителя музики. Вісник ВНЗ, м. Вінниця, 2023. С. 225-228.
3. Вільямс К. Музика в домашньому колі: від Бароко до Класицизму. Лондон: Thames & Hudson, 2010. С. 33-40.
4. Грин Т. Соціальні аспекти музичної освіти дітей. Бостон: Pearson, 2015.
5. Джонсон П. Музична освіта в епоху Класицизму. Нью-Йорк: Oxford University Press, 2003. С. 51-60.
6. Кравцова Н, Є., Білозерська Г. О., Швець І. Б., Кравченко І. М. Вокально-хорове виконавство як вид інтерактивного музикування майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 79, том 1, Вінниця 2021. 172 с.
7. Кушнір К.В., Сідорова І.С. Хорознавство та хорове аранжування: навчально-методичний посібник. Вінниця: Твори, 2021. 191 с.
8. Мюллер К. Дитячі хори та музична культура Романтизму. Берлін: Springer, 2011. С. 45 -50
9. Остапчук Л.О., Сідорова І.С., Лановенко-Мельник Н.В. Автентична та народно-академічна манери співу: специфіка і шляхи професіоналізації. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 35. Т4. С. 32-38. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-4-5>
10. Платон «Тімей». Переклад Олена Голубовська. Київ: Юніверс, 2001. С. 34-40.
11. Сідорова І. С. Формування духовності студентів музично-педагогічних факультетів засобами хорового мистецтва. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Херсонський державний університет. Вип. LXXV. Т. 2. 2017. С. 70–75. <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/1073>
12. Сміт Л. Хоровий спів Лондон: Thames & Hudson, 2020. С. 41-50.
13. Філіп Ф. Церковні хорові школи середньовіччя. Париж: Gallimard, 1985. С. 7-25 с.
14. Skoryk, T., Dorohan, I., Demchyk, K., Sidorova, I., & Strebkova, D. (2024). International exchanges and cooperation in art education in Ukraine: challenges and opportunities. Multidisciplinary Reviews, 6: 2023 spe 001. Retrived from: <https://malque.pub/ojs/index.php/mr/article/view/1768>.